

Дарик радио
14.10.2017 г.

Управителят на НОИ Ивайло Иванов в "Седмицата" на Дарик радио

Водещ Кирил Вълчев: Управителят на НОИ Ивайло Иванов е в студиото на „Седмицата“.
Здравейте!

Ивайло Иванов: Здравейте!

Водещ: Защо 4900 пенсионери не получиха увеличение на пенсиите си от 2,4%? Това колко е в пари? За колко пари е разликата?

Ивайло Иванов: За всеки човек е различно, но тези 4900 са на минималната пенсия и това са около 3,5 лв. на човек, тъй като минималната пенсия тогава е била 161 лв. и се е вдигнала от 1 юли на 180 лв. Но нека да обясня защо тези хора не са получили тези пари и защо пенсиите им не са индексирани. Съществува Постановление 180 от 2006 г., когато са били издадени две постановления за увеличаване на пенсиите на хората тогава. С второто постановление са вдигнати най-ниските пенсии. Тези, които са били до 120 лв. са били вдигнати с 5%, а тези до 150 лв. са вдигнати с 4%. Това са тогавашните минимални пенсии. Когато това постановление е излязло, идеята е била да се увеличат приходите на хората с най-ниски пенсии. Трябва да уточним, че след това, когато се преизчисляват или осъвременяват пенсиите с проценти, без значение дали по швейцарското правило или по новия механизъм, който беше въведен през 2017 г. и се прилага в НОИ, целта е да се проследи цялото участие на всяко осигурено лице индивидуално от момента, в който то е изявило желание да се пенсионира. Тоест, то е достигнало необходимите възраст и осигурителен стаж, за да попадне в системата за пенсиониране. И при всички изменения и последващи актуализации, които са правени, независимо какъв режим е имало, за всеки е съвсем индивидуален този процент. Факт е, че при увеличаването тогава наистина има 4900 души, които са били с минимални пенсии, които не са получили увеличение от 2,4%, но повече от половината от тях с увеличението на минималната пенсия на 200 лв. на практика са получили увеличение от 11%.

Водещ: Още през 2006 г. ли?

Ивайло Иванов: Не е от 2006 г., а от сега, когато се вдигна от 180 лв. на 200 лв. на 1 октомври 2017 г. и по този начин пенсиите им са нараснали с близо 11%.

Водещ: Тоест не става дума за грешка.

Ивайло Иванов: Не. Няма грешка

Водещ: Не става дума, че експертите, които са работили и политиците, които са се занимавали, не са разбрали какво правят. Вие ги обяснявате тези работи, но истината е, че когато вие бяхте заместник-министър в МТСП не се занимавахте с осигуряване. Но тогава вашите колеги не са ли се объркали или са проспали нещата?

Ивайло Иванов: Не. Няма такъв момент. Спазен е изцяло законът такъв какъвто е приет и разписан и на базата на приноса на всяко лице в осигурителната система е осъвременена неговата пенсия със съответния процент.

Водец: Това означава ли, че не се налага тези хора да бъдат компенсирани?

Ивайло Иванов: Категорично не се налага тези хора да бъдат компенсирани.

Водец: И няма да го правите през следващата година, със следващия бюджет?

Ивайло Иванов: Няма да го правим, тъй като всичко е спазено и това е приносът им в осигурителната система и той е отчетен, както и на всички останали. В противен случай ще поставим близо 2 млн. души в неравностойно положение с тези 4 900 души, тъй като за тях важи същия принцип.

Водец: Едни от основните критики към системата, която управлявате, е доколко тя е справедлива. Доколко с увеличаването сега само на минималните пенсии не се отблъскват хората, които са имали по-голям принос в осигурителната система. Имаше доста коментари на тази тема. Вие какви аргументи имате, че тези, които най-малко са участвали, а често пъти даже не са участвали достатъчно и за минимална пенсия, точно те да получават увеличение, а другите, които са се осигурявали не получават?

Ивайло Иванов: Когато се взе решението да бъдат повишени най-малките пенсии до 200 лв., то бе съобразено и с европейските регламенти. Идеята е, че все пак най-ниските пенсии трябва да осигурят на хората ресурс, за да могат да съществуват и да водят някакъв нормален живот. Това не е кой знае какъв доход, но те са с най-ниските пенсии, защото не са участвали достатъчно в осигурителната система или са се осигурявали върху съвсем минимални вноски. Така се започна с вдигането на тези пенсии и те бяха осъвременени. През 2019 г., когато ще отпадне таванът и самото изчисляване на пенсиите вече ще става по нов начин, тогава в базата, върху която ще се стъпи за изчисляване на пенсията, ще се взимат само последните 20 г. - от 1997 г. до 2017 г. На практика, тогава ще може да се види реално кой каква пенсия ще може да получи въз основа на личното си участие и принос в тази осигурителна система.

Водец: А на някои това ще се отразили да получава по-малко от това в момента?

Ивайло Иванов: По-малко няма, защото вече има регламент.

Водец: Всички биха получили увеличение или най-малкото биха запазили това, което получават в момента.

Ивайло Иванов: Точно така. Новоотпуснатите пенсии ще са на базата на това, така че стимулът на хората да се осигуряват и да участват в осигурителната система е именно това, че осигурявайки се на по-висок доход или на максималния, който в момента е 2 600 лв., ще имат възможността да получава по-високи пенсии.

Водец: Направени ли са сметки колко ще вземат над тези 910 лв.?

Ивайло Иванов: Хората, които получават пенсии над тавана са 53 400 души.

Водещ: Коя е най-голямата пенсия, която ще се получи след 2019 г.?

Ивайло Иванов: Трудно е да се отговори каква е пенсията, защото средният осигурителен доход, върху който ще се осигуряват лицата ще расте, а има и категорийни работници, при които една година се зачита за повече години трудов стаж. Тоест формулите не са толкова лесни.

Водещ: Вие подкрепяте ли и с какви аргументи отказването на България от така нареченото швейцарско правило – 50 на 50 ръст на осигурителния доход и инфлацията?

Ивайло Иванов: Знаете, че до 2017 г. за осъвременяването на пенсиите се ползваше швейцарското правило и в момента във формулата за изчисление се използват елементите, които са близки до него. Просто от миналата година се дава възможност този коефициент (който през 2017 г. е 2,4) да се умножава по тежестта на година осигурителен стаж в пенсионната формула, а не по самия размер на пенсията. Тъй като досега тази тежест беше 1,1, умножавайки по 2,4 за тази година се получава коефициент от 1,26. От следващата година този коефициент ще бъде 1,61.

Водещ: Расте тежестта на осигурителния стаж спрямо инфлацията.

Ивайло Иванов: Точно така. И досега швейцарското правило използваше 50% от осигурителния доход и 50% от инфлацията.

Водещ: ДПС предлага увеличение от 5,4% на пенсиите от догодина чрез промяна точно на това правило, така че ръстът на осигурителния доход да има тежест от 75%, а инфлацията 25%. Това щяло да струва само 250 млн. лв. и средното увеличение на пенсията щяло да бъде 18-20 лв. От гледна точка на сметките на НОИ това може ли да се случи?

Ивайло Иванов: Бюджетът на НОИ се състои условно от две части. Едната част, която представлява над 50%, идва от събираните от НАП осигурителни вноски. Трябва да отбележа, че там ръстът е все по-голям. Другата част идва от републиканския бюджет, който финансира около 48% от разходите на ДОО. За да може този ръст да се получи трябва да се осигури по-голям ресурс.

Водещ: Това означава бюджетът да даде 270 млн. лв. повече.

Ивайло Иванов: Точно така. И трябва да е ясно, че тези пари трябва от някъде да влязат, защото бюджетът не е разтегливо понятие.

Водещ: Аз намерих, че за 2016 г. от бюджета са излезли да кажем 5 млрд. лв. за пенсии. Това какъв процент от парите за пенсии е?

Ивайло Иванов: Около 50% е било през 2016 г.

Водещ: През 2017 г. започва ли да намалява този процент?

Ивайло Иванов: Започва да намалява. В момента е около 48% от бюджета за пенсии.

Водещ: Проектът ви за догодина?

Ивайло Иванов: Проектът ни за догодина е тенденцията с намаляването да се запази, но няма да намалее повече от 47%.

Водещ: Добре, след 47 г. ще дойде ли момент, в който осигуровките да изплащат пенсиите без да се взима от данъците на всички, за да се осигуряват пенсиите на възрастните хора?

Ивайло Иванов: Доколкото нашата система е разходопокривна, а не на капиталов принцип, тази система е приета такава и функционира от много години. Очаква се през 2025 г. на базата на тази реформа, която беше приета през 2017 г., да се подобри като цяло салдото, но няма да остане без участие и на бюджета. За съжаление, прогнозите, най-вече демографските, не дават много основания за оптимизъм. Дано по-нататък, ако те се променят, да можем да говорим за евентуалното покриване на пенсиите от осигурявки.

Водещ: Какъв е най-ниският процент държавни пари от бюджета, който ще покрива пенсиите?

Ивайло Иванов: Честно казано в момента не мога да отговоря с точност, но очаквам, че ще е около 35%.

Водещ: Това е най-доброто, което може да очаква България.

Ивайло Иванов: Това е най-доброто, защото има и друг вариант. Знаете, че осигуровките се повишиха с 2%, по 1% през последните две години. Това е прието и не се предвижда повече да се увеличават.

Водещ: Значи за догодина няма да има увеличение. А увеличение на максималния осигурителен доход?

Ивайло Иванов: Няма да има. Запазва се на 2 600 лв.

Водещ: Само праговете? Среден процент на увеличението?

Ивайло Иванов: Само праговете ще бъдат увеличени средно с 6,8%.

Водещ: Сребърният фонд колко може да помогне? Там има около 2,6 млрд. лв. и това грубо казано са около половината от парите от осигуровките, които не стигат всяка година.

Ивайло Иванов: Сребърният фонд е част от фискалния резерв на държавата и ролята му е съвсем друга и тя е евентуално при възникване на кризи да осигури необходимия ресурс, с който държавата да покрие евентуално плащането на пенсиите и да не настъпи срив в системата. Неговата цел не е да покрива или да участва в пенсионната система.

Водещ: А според вас трябва ли тези пари да се управляват по-активно, понеже те се държат на нулева лихва в БНБ, което е част от критиките? Има идеи, че те могат да помагат на икономиката, а по този начин и да нарастват с лихва.

Ивайло Иванов: Нарастването с лихва е спорно, защото в момента лихвите в много държави дори са отрицателни. Наистина парите от фонда се държат на депозит с нулева лихва в БНБ, но това пък дава една стабилност или сигурност, че няма да бъдат загубени,

защото всички други инвестиции са все пак рискови, могат да доведат до печалба, но също така и до загуба.

Водещ: Вие предпочитате сигурността пред риска.

Ивайло Иванов: Пенсионноосигурителната система е консервативна система. Поне аз не съм чувал за държави, в които с тези пари да се участва на пазара проактивно. Разбира се, има държави със страшно много средства в този фонд, но при тях той е бил създаден доста по-рано и всички пари от приватизацията са влезли в него. Нашият беше създаден през 2008 г., когато приватизацията на практика беше приключила, и са много малко приходите, които са постъпили в него.

Водещ: За инвалидни пенсии са давани годишно 1,8 млрд. лв. Вие казвате, че не искате да ги намалите, а да ги преразпределите и подчертавате, че те отиват за два пъти допълнителни плащания. Какво предлагате да се промени?

Ивайло Иванов: Специално за инвалидните пенсии, плащанията, които се извършват от НОИ, не отиват за 20 допълнителни плащания, а когато човек получи решение на ТЕЛК, той може да ползва не само инвалидни пенсии. Извън тези 1,8 млрд. лв. той ползва редица други права - безплатна винетка, интеграционни добавки, добавка за чужда помощ... Над 40 са правата, които ползва едно лице, и те струват отделно от този 1,8 млрд. лв. Голяма част от тях идват по линия на социалното подпомагане. Знаете, че общините имат специални програми за хората с увреждания.

Водещ: Имате ли представа, не Ви предупредих да видите, за какви пари става дума относно тези допълнителни 40 плащания?

Ивайло Иванов: Не могат всички да се устоят. Те са много полезни и необходими за хората с увреждания, но всички са вързани с този универсален ключ, който се нарича решението на ТЕЛК или на лекарската комисия.

Водещ: Много хора всъщност, не толкова заради инвалидната пенсия, а и заради тези неща, се борят да получат документ, че са инвалиди?

Ивайло Иванов: Аз споменах един пример, ще го повтора и тук. Когато едно дете иска да се запише в детска градина или в училище, има ред, който за хората с увреждания е много полезен. Този ред например е, ако има дете с увреждания, то не участва в общото класиране, а в отделно, защото за него трябва да се осигурят повече грижи, да бъде по-близо до дома. Но от тази вратичка се възползват недобросъвестни, които успяват без да е болно детето да си извадят документ, за да го запишат в училище. В момента, в който детето се запише в училище, някой ще каже, че това по никакъв начин не ощетява държавата и бюджета. Само че решението на ТЕЛК или документът, издаден от лекарска комисия, веднага дава възможност на това дете в продължение на 18 години да получава около 500 лв. всеки месец от системата на социално подпомагане, а като навърши 16 години получава и инвалидна пенсия. Да, в минимален размер (около 120, 130, 140 лв. в зависимост от годината), но тези пари се добавят към другите. И ето как един безобиден на пръв поглед акт води до един ресурс, който умножен вече по брой хора е един обществен ресурс, който не отива по

предназначение. Най-лошото е, че не отива при хората с увреждания, които наистина имат нужда, и на които трябва да се помага, защото те изпитват трудност да се справят с живота, имайки проблема.

Водещ: Защо толкова време обаче и при толкова различни правителства България не успява да промени тази система, да промени лекарската експертиза и социалната по друг модел? Кой е добрият модел, според Вас?

Ивайло Иванов: Аз не мога да отговоря защо толкова дълго време. В момента има работна група, която е създадена към Министерството на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика. Разглеждат се редица варианти и начините в западните държави и по-развитите от нас страни, какви модели са прилагали, каква е експертиза на работоспособността.

Водещ: Кой е добър модел, според Вас, от тези, които познавате в западноевропейските държави?

Ивайло Иванов: Не съм най-добрият специалист. Различни са моделите, които могат да се приемат. Например модела в Австрия. Там дори няма комисия (ТЕЛК), а лекарят сам издава документа. Въпросът е да не се допуска в тази система да влизат хора, които да се възползват и да я заобикалят правилата.

Водещ: Миналата седмица вицепремиерът Каракачанов каза, че има цели села с една болест.

Ивайло Иванов: Ваши колеги също достигнаха до тези изводи и ние всички сме свидетели на подобни неща, но това не трябва да става за сметка на хората с увреждания. В никакъв случай тези неща не трябва да поставят хората, които имат нужда, и хората с увреждания в по-затруднено положение и да им се ограничават правата за сметка на това, че има хора, които заобикалят системата и наистина се възползват от нея.

Водещ: След избора Ви, казвате, че една от целите Ви е ограничаване на неправномерното ползване на обезщетения за заболявания, т.нар. болнични. Какво предлагате?

Ивайло Иванов: НОИ няма много правомощия, на базата на които може да обжалва подобни решения по Закона за здравето. Това, което вече съм възложил обаче и вече се прави от колегите е, че ние ще направим анализ, за да видим всички райони и най-вече всички фирми, в които има висок процент на болничните. При мен беше един външен работодател, който има три малки завода в България (в тях работят по около 500 души в три района). Той си беше направил анализ на заболяемостта и временната нетрудоспособност на предприятието. Оказва се, че в района на Ихтиман има лекар, който е издал само в неговата фирма от началото на годината досега 200 болнични при 500 души, които работят там. На фона на това другите лекари, които също работят в този район, са издали по 30-40 болнични. Направил си беше човекът дори анализ с какви заболявания са хората, на които този лекар издава болничен. Там се вижда, че са само с дихателни заболявания, които трудно могат да бъдат установени.

Водещ: Да, днес кашляш, утре не. Как ще те хванат?

Ивайло Иванов: И неговото притеснение не беше в някаква друга посока. Притеснението му беше дали да не премести самия завод в друг район или в друга държава, защото той не може да си изпълни поръчките, тъй като доставя части за английска фирма (известна марка автомобили), които произвежда в България. Той попита: Какво трябва да се направи, за да не се случва?

Водещ: Има два варианта – или той да се премести или да преместят лекаря.

Ивайло Иванов: Има и друг вариант. Ние сме сезирали Икономическа полиция и Прокуратурата за няколко фрапантни случая, с които ме запознаха колегите. Надяваме се, наистина да се види дали не се злоупотребява с това. Ние ще си продължим анализите, защото е странно да има фирми, които не са си платили осигуровките, а най-вероятно не са платили и възнагражденията, а над 50% от персоналът им да е в болничен. Тогава има два варианта – или условията са много лоши и там трябва да влезе ИА „Главна инспекция по труда“, или ако се установи, че е друго, да се види каква е причината.

Водещ: Такива анализи България правила ли е до сега, по начина, по който Вие ги казвате?

Ивайло Иванов: Тази база данни я има в НОИ. Ние в момента правим анализ и ще предоставим на всички останали институции. Миналата седмица направихме срещи с Министерството на здравеопазването. Ще направим една работна група. До Нова година аз се надявам да излезем с конкретни мерки и предложения по т.нар. болнични или временна нетрудоспособност, за да се ограничат тези 2,1 млн. болнични, които са издадени само за миналата година.

Водещ: Друга цел, която обявихте след избора Ви е ползването на осигурителните права от българите в рамките на ЕС. Казвате, че ще направите срещи в други европейски държави, за да поставите въпроса. Всъщност, какъв е въпросът за ползването на пълните осигурителни права от българи в ЕС?

Ивайло Иванов: Въпросът е уреден с българите, които са в ЕС и не само в ЕС. Има Регламент № 883 и още няколко регламента на Европейската комисия. Може би част от тях ще бъдат актуализирани. Редът е ясен. Проблемът е, че за много български граждани, които са работили в Гърция, Турция, Испания, Италия, когато дойдат техните документи, ние не можем да проверим стажа им там, за да могат да получат целия стаж, който са положили, за да получат полагащата им се пенсия, най-общо казано.

Водещ: Онези държави дават ли нещо на НОИ за тези пенсии?

Ивайло Иванов: Това са други взаимоотношения. Специално НОИ изплаща на тези хора, след това, разбира се, кореспондира и си търси парите.

Водещ: Да не би нарочно да не ги дават испанци, гърци и италианци, за да не плащат на хората в България?

Ивайло Иванов: Не допускам, че е нарочно. Според мен, не е това, просто по-бавно се случват нещата. Специално за Гърция се правеше голяма реформа. Знаете, че намаляваха пенсиите някоко пъти там, преизчисляват ги и може би това затруднява също колегите.

Водещ: Вие ще направите срещи в тези държави, за да се разберете как по-бързо да получавате документи?

Ивайло Иванов: Да, за да може хората да си ги получат и ние по-бързо да им отпуснем пенсиите.

Водещ: А те на хартия ли ви ги пращат?

Ивайло Иванов: И по електронен път.

Водещ: А въобще в Европа мисли ли се за това, за което в България толкова се говори - да се „вържат“ различните институции при обмен на данните на европейско ниво цялата тази информация, за която Вие говорите, да бъде направена?

Ивайло Иванов: Специално осигурителната информация – да. Затова са тези регламенти.

Водещ: Това още го няма.

Ивайло Иванов: Все още не. Има частични постижения.

Водещ: Вие не може да проверите в момента осигурителния стаж, респективно сумите, върху които се е осигурявал някой в Гърция?

Ивайло Иванов: В момента не може автоматично през компютъра, правим го ръчно.

Водещ: Искате през 2019 г. документите за пенсия да се подават изцяло по електронен път? Какво пречи това да стане сега?

Ивайло Иванов: Няколко са нещата. Просто не е изработена системата. Много неща са направени в НОИ. Близко 60 услуги представя НОИ по електронен път. За момента само заявлението може да се подаде при пенсиониране по електронен път, а всички останали документи се носят на ръка. Една от причините е, че в момента лицето трябва да посочи и този 3-годишен период преди 1997 г., който иска да участва в изчисляването на пенсията му. От 2019 г. ще отпадне този момент, а ще се взимат предвид само годините от 1997 г. до 2017 г. Тогава за нас ще бъде по-лесно, защото ще взимаме тази база по електронен път. Има ги във фирмите, работодателите могат да ни ги подават, така че мисля, че ще изградим тази система през следващата година. Възложил съм да се разработи, за да видим колко ще струва всичко това и какво трябва да се направи. Така през следващата година да го изградим и да го стартираме.

Водещ: От 1 януари 2019 г. всички документи за пенсия ще се подават изцяло по електронен път.

Ивайло Иванов: Да, ще могат да се подават изцяло по електронен път. Разбира се, ще запазим и механизма за лица, които нямат възможност за това. Ние ще се постараям и с персоналните кодове, които и в момента съществуват в НОИ, всяко лице, когато се регистрира, да може във всеки един момент да проверява размера на пенсията, каква пенсия ще получи, когато му дойде денят за пенсиониране и всичко, което го интересува, да може да го прави персонално за себе си.

Водец: Ивайло Иванов, управител на Националния осигурителен институт, в „Седмицата“ на Дарик радио.